

Makale Gönderilme Tarihi: 08.11.2019 – Makale Kabul Tarihi: 02.12.2019

KİTAP DEĞERLENDİRME / *BOOK REVIEW*

*Gülşah YILMAZ**

Vâlâ Nureddin (Vâ-Nû), *Bu Dünyadan Nâzım Geçti* (Anı-Biyografi), Kırmızı Kedi Yayınevi, İstanbul, 2018, 564s., ISSN: 978-605-298-333-1

Vâlâ Nureddin, 1901’de İstanbul’da doğmuş, Selanik Valisi Nureddin Bey’in oğludur. İstanbul’da gördüğü tahsili sırasında Nâzım Hikmet ile tanışmaları yıllarca sürececek bir dostluğun ve yol arkadaşlığının ilk adımları olur. *Bu Dünyadan Nâzım Geçti* adlı eserde Vâlâ Nureddin’in 1921’de Nâzım Hikmet ile Millî Mücadele’ye katılmak için çıktıkları yolculuğun Rusya’ya kadar uzanan hikâyesine yer verilir. Eserde yer yer kendi hayatına değinen yazar sadece Nâzım Hikmet biyografisi yazmakla

kalmaz sanatçının kişisel gelişimi ve sanatçı yönü hakkında da bilgiler vererek eseri şiirlerle de bezer. Ayrıca Nâzım Hikmet’in sanatına ve şahsiyetine olan saygısını da her fırsatta dile getirir.

Bu Dünyadan Nâzım Geçti adlı eser ilk olarak 1965’te Remzi Kitabevi tarafından basılmıştır. 2018’de Kırmızı Kedi Yayınevi tarafından tekrar basılır. Anı ve biyografik özellik taşıyan eser 564 sayfadan oluşur ve kitabın arkasında Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı Arşivi’nden ve aile albümlerinden elde edilen fotoğraflara yer verilir. Ön söz ve birtakım bilgilerin verilmesinin ardından Müzehher Vâ-Nû’ya yazılan

“Nâzım Hikmet’in çocukluk ve gençlik arkadaşayım.

Anadolu’daki Kafkasya’daki, Rusya’daki maceralı seyahatlerinde siyasi fikirleri ve estetiği gelişirken yanında tek görgü şahidi bendim. O bakımdan hatıralarımı

* Giresun Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi, Giresun. glsh.glsh.ylmz@gmail.com / ORCID: 0000-0002-6126-0530

naklederek birinci elden vesikalar bırakmak, mukadderatın bana yüklediği borçtur. Tarihe karşı bu vazifemi daima ihtar etmiş ve eserin ağır yükünü bizzat çekmiş olan hayat arkadaşım Müzehher Vâ-Nû'ya kitabımı minnetle ithaf ediyorum” (Vâ-Nû 2013: 15).

ithaf yazısıyla başlayan eser, beş bölüm halinde başlıklandırılır. Her bölüm de kendi içinde alt başlıklara ve daha sonra da yan başlıklara ayrılarak okuyucuya aktarılır. Her anının ayrı bir başlık altında verilmesinin nedeni ise kitabın kronolojik bir sırayı takip etmemesidir. *Yeri gelmişken* denilerek bir anının içinden başka bir anıya pencereler açılır ve zamanda geri kırıлма tekniği kullanılır.

Başlarken başlıklı ilk bölümde yazar, Nâzım Hikmet'in yaratılış özelliklerini anlatarak işe başlar. Daha sonra kitabın birçok yerinde de tekrar edeceği hafızasının ne kadar zayıf olduğundan bahsedilir. Fakat bunu yaparken kötü anlamda eleştiri yapma amacı gütmmez. Bu özelliğini dünyadaki diğer sanatçıları örnek vererek yüceltir ve büyük sanatçı oluşunu da bu duruma bağlar. Hayatı bir tren yolculuğuna benzeten Vâlâ Nureddin, lokomotifin sırtı dönük olanların geride kalanları gördüğünü söyler. Bu durumu hatıralarda yaşayanlarla ve gerici olanlarla bağdaştırır. Yüzü lokomotifin dönük olanları ise daima ileriye gördüğü için yenilikçi ve ilerici olurlar diyerek de Nâzım Hikmet'in maziye hatırlamaya önem vermediğini söylemeye çalışır.

Kitabın *Birinci Bölüm* başlıklı kısmında İstanbul'dan Anadolu'ya ve oradan da Batum'a uzanan bir zaman dilimi anlatılır. Bu bölümde, Nâzım Hikmet'in ilk şiirlerinin neden tasavvuf etkisinde olduğu ve neden hece ölçüsüyle yazıldığı konusuna, aile bireylerinin ve akrabalarının mahiyetlerine, milliyetçiliği hayatının merkezine yerleştirmiş bir kişiyken Milli Mücadele'ye katılmak için gittiği Anadolu'da karşılaştığı Spartakistler'in etkisiyle sağdan sola geçmeye başlamasına, Mustafa Kemal ile aralarında geçen küçük diyaloga, Bolu'da öğretmen olarak geçirdikleri zamana, Sovyetlerde eğitim almaya karar vermelerine ve bu uğurda Bolu'dan Trabzon'a oradan da Batum'a yapılan yolculuğa yer verilir. Yine bu bölümde Nâzım Hikmet'in yazdığı şiirlerin birçoğunun arka planı ve hikâyesi yer alır. Zamanda geri kırılmaların yanında anlatılan zamanın ilerisine geçerek Nâzım Hikmet'in şiirlerinin ve eserlerinin birçoğunun nasıl kaybolduğu hakkında da bilgiler verilir. Aynı zamanda Vâlâ Nureddin ne kadar dönemin siyasetine girmemeye çalışsa da verilen bilgilerden dönemin siyasi durumu da okuyucuya sezdirilmeye çalışılır. 17 yaşında iki arkadaşın çıktıkları bu yolculuk, etraflarındaki insanların

özellikle Spartakistlerden biri olan Sadık Ahi'nin onları *cahil* olarak nitelendirmesiyle eğitim arzusuna dönüşür. Genç yaşlarına rağmen karşılaştıkları zorluklar ve dönemin siyasi yapısındaki karmaşa okuyucunun dikkatinden kaçmayacak niteliktedir. Kitabın son üç bölümü ise bu bölüm kadar detaylı değildir.

İkinci Bölüm, Kafkasya'da ve Rusya İçlerinde adıyla bir alt başlığa ayrılır. Bu bölüm Kazım Karabekir'in kurduğu okula öğretmen aramasını bahane ederek Trabzon'dan aldıkları mürur belgesiyle Batum'a gelişleriyle başlar. Öğretmenlik yapmak amaçları arasında değildir tek amaçları eğitim alacakları üniversiteye ulaşmaktır. Bu yolda ilerlerken asıl *cahilin* Sadık Ahi olduğunu da fark ederler hiçbir şey onun anlattığı gibi kolay değildir. Adım başı sorgu sualle karşılaşan iki arkadaş günümüzde edebiyat dünyası içinde isimleri hatırı sayılır yere sahip olan birçok kişiyle de karşılaşırlar. Bu isimlerden biri de Şevket Süreyya Aydemir'dir. Vâlâ Nureddin, Şevket Süreyya'yı Müfide Ferit Tek'in "*Aydemir romanının canlı Aydemir'i*" (Vâlâ Nû 2018: 299) olarak tasvir eder. *Aydemir* roman kahramanının hayatını benimseyen Şevket Süreyya'nın neden Aydemir soyadını aldığına da değinilir. Şevket Süreyya Aydemir'in *Suyu Arayan Adam* adlı biyografisinde Nâzım Hikmet ve Vâlâ Nureddin'e ayrıca yer verilir. Türk edebiyatının ilk serbest nazımla yazılan şiirlerinin hikâyelerine yer verilir. Hatta *835 Satır* adlı şiir kitabının altındaki tarihin yanlış olduğunu aslında bu kitabın 1922'de basıldığını da Vâlâ Nureddin okuyucuya aktarır. Sonunda üniversite tahsiline başlayan iki arkadaşın, yolculukları sırasında edindikleri izlenimler bu bölümde geniş yer tutar. 11 günlük tren seyahatinde yaşadıklarını ise Nâzım Hikmet *Açların Gözbebekleri* adlı şiirde anlatır. Yaptıkları evliliklere de değinen yazar Nâzım Hikmet'in tanıştığı ve ilgi duyduğu kadınlara yazdığı şiirlere de yer verir. Son olarak bu bölümde Nâzım Hikmet'in gıyabında 10 yıla mahkûm edilişi ve tekrar yurda dönüşüne yer verilir.

İkinci Bölüm'ü takip eden *Üçüncü Bölüm* ve *Son Bölüm*'de ise Vâlâ Nureddin, Nâzım Hikmet'in hayatına daha önceki bölümlerde olduğu kadar vakıf değildir. Yolları ayrılan iki arkadaş iletişimi koparmasa da eskisi kadar yan yana değillerdir. Zekeriya *Sertel Mavi Gözlü Dev* adlı kitabında bu durumdan şöyle bahsetmiştir:

"Şu var ki, Vâlâ Nureddin, Nazım'ın sosyalist memleketlere geçtikten sonraki hayatını izleyemedi. O tarihten sonraki bütün bildikleri kulaktan kapmadır. Zaten o da kitabında Nazım'ın hayatının Türkiye'den ayrıluncaya kadarki kısmını anlatır"

ve orada bırakır. Nazım Hikmet'in sosyalist dünyasına geçtikten sonraki hayatını izlemek ve yakından tanımak fırsatı bana düştü." (Sertel 1991: 8).

Fakat durum tam olarak böyle değildir. Vâlâ Nureddin ve eşi Müzehher'in Nâzım Hikmet ile mektuplaşmalarına ve bu anılara eserde yer verilir. Vâlâ Nureddin Sovyetlerden döndükten sonra Nâzım Hikmet'le eskisi kadar yakın olmasa da aradaki bağı koparmamıştır.

Üçüncü Bölüm'de Nâzım'ın Rusya'dan dönüşünden ölümüne kadarki dönem anlatılır. *Putları Yıkıyoruz* propagandasına, Nâzım'ın uzun yıllar süren mahkûmiyetine ve ölümüne yer verilir. Bu bölüm diğer bölümlere nazaran hacim olarak kitapta daha az yer kaplar. Bu durum ise kısmen Zekeriya Sertel'in bahsettiği durumu açıklar niteliktedir. *Son Bölümde* ise Nâzım'ın evliliklerine, ayrılıklarına ve hayatına giren diğer kadınlara yer verilir. Ayrıca Vâlâ Nureddin, Nâzım'ın sanat anlayışına ve edebiyat camiası içinde nasıl bir şöhrete sahip olduğuna yer vererek kitabı sonlandırır.

Nâzım Hikmet'in Vâlâ Nureddin ile yollarının ayrılmasının ardından biyografide kopukluklar meydana gelmiştir. Nazım Hikmet'in yaşamının ilk evreleri hakkında bilgi almak isteyen okuyucular bu kitabı bir kaynak olarak okuyabilirler. Sovyetlerde geçirdiği hayatı ve Türkiye'ye dönüşünden sonraki evre ise bu eserde daha az yer tutmaktadır. Kısaca bu kitap Nâzım Hikmet'in yaşamının ilk evrelerini merak eden okuyucuların ilgisini çekecek niteliktedir.

Kaynakça

Vâlâ, Nureddin (Vâ-Nû) (2018). *Bu Dünyadan Nâzım Geçti*. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.

Sertel, Zekeriya (1991). *Mavi Gözlü Dev*. İstanbul: Belge Yayınları.